

Länsstyrelsen
Värmland

2015-06-18

Referens
600-4097-2015

Verksamhetschef
Torben Ericson
010-2247204

Näringsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Attraktiv, innovativ och hållbar

Slutbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen, SOU 2015:15. Ert diarienummer N2015/2191/J. Länsstyrelsen i Värmlands län avger följande yttrande.

Sammanfattning

- Länsstyrelsen anser att utredningen har lämnat många viktiga förslag som tillsammans kan komma att stärka den svenska primärproduktionens konkurrenskraft.
- Länsstyrelsen tillstyrker de flesta förslagen.
- Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att avskaffa förprovningen samt är mycket tveksam till att förändra jordförvärvslagstiftningen för att underlätta för juridiska personer att förvärva jordbruksmark.

Synpunkter på förslagen

Länsstyrelsen lämnar följande synpunkter på utredningens förslag.

Kapitel 1 Strategi för tillväxt och värdeskapande

Länsstyrelsen **instämmer** i att attityder inom jordbruks- och trädgårdsnäringen samt det omgivande samhällets föreställningar om sektorn har betydelse för utvecklingen och att en vision, ett mål och en strategi för stärkt konkurrenskraft kan bidra till en attitydförändring bland marknadsaktörer, företagare, myndighetsutövare samt inom kunskaps- och innovationssystemet. Länsstyrelsen anser att värdet av en vision och av strategier inte ska underskattas och **tillstyrker** förslaget.

En strategi för konkurrenskraft i jordbruket behöver ge svar inte bara för utveckling av de storskaliga, växande jordbruksföretagen i de bättre jordbruksbygderna utan även för konkurrenskraft för det jordbruk som bedrivs i mindre gynnade områden och som på grund av de naturgivna förutsättningarna inte alltid kan bedrivas mera storskaligt men som är en förutsättning för en levande landsbygd i hela landet.

Kapitel 3.2 Kapitalförsörjning och investeringar

Nya djurstallar är generellt dyrare i Sverige än i konkurrentländerna. Till en del härleds detta till djurskyddskrav men det förklarar inte hela skillnaden. Andra orsaker kan vara bristande konkurrens i byggledet, val av onödigt dyra lösningar, litet inslag av standardlösningar och bristande kunskap hos företagen i upphandling och genomförande av stora byggprocesser. Länsstyrelsen **tillstyrker** därför utredningens förslag om insatser för att stärka företagens processkunskap vid omfattande investeringar.

Kapitel 3.5 Ägarbyte och delat ägande

Med tanke på att ett modernt jordbruksföretag kan kräva en kapitalinsats på flera tiotals miljoner är det högst angeläget att studera olika former för ägande och drift av jordbruksverksamhet. Det kan inte förutsättas att den traditionella formen av familjeföretag drivna som enskild firma kan förväntas klara det behov av utveckling och investering som är nödvändig om Sverige fortsatt ska ha en betydande jordbruksproduktion. Exempelvis kan delad risk och delad vinst möjliggöra nytt kapital och nytt företagande i sektorn. Länsstyrelsen **tillstyrker** därför utredningens förslag om att utreda olika former för ägarbyten samt för vinstdelning mellan fastighetsägare och driftsansvariga.

3.6 Jordförvärvslagstiftningen

Redan med dagens jordförvärvslagstiftning finns möjligheter för juridisk person (aktiebolag) att förvärva jordbruksfastigheter. Det gäller till exempel för lokala virkesförädlade företag om virket från den förvärvade skogsmarken behövs i verksamheten. Likaså kan mycket stora och kapitalkrävande företag där egendomens avkastning inte förmår bära dess driftskostnader förvärfvas av juridisk person liksom om egendomen har en dokumenterad kulturhistorisk värdefull bebyggelse och underhållskostnaderna är så höga att en privatperson skulle ha svårigheter att klara av dem. Utformningen av jordförvärvslagen i övrigt med restriktioner för juridisk person att förvärva jordbruksfastigheter har en lång tradition.

Länsstyrelsen är medveten om de stora kapitalbehov som modern jordbruksverksamhet erfordrar och att därför innovativa former av driftsbolag och ägande behöver studeras. Det är inte ovanligt att själva driften av ett jordbruk bedrivs i ett aktiebolag. Det är viktigt att framhålla att om jordbruksfastigheter kan förvärfvas av aktiebolag innebär det att ägandet på sikt alltmer kommer att skiljas från brukandet. Det är en betydande förändring i förhållande till den struktur som råder och som det under en lång tid har rått en samsyn kring. Själva ägandet av mark i sig säkerställer inte en svensk livsmedelsproduktion. För det behövs investeringar i en driftsapparat bestående av såväl markinvesteringar (täckdiken, grundkalkning mm) som driftsbyggnader, djur och maskiner. Om riskvilligt kapital i ett aktiebolag utöver att investera i jordbruksmark även ska lockas att investera i driftsbyggnader, såsom stallar för produktion av mjölk eller nöt- och svinkött behöver lönsamheten vara så hög i den planerade driften att denna kan täcka bolagets krav på risksättning för kapitalet. I annat fall

kommer inte investeringen att genomföras. Det är mindre sannolikt att externt attraherat kapital skulle ha lägre krav på ersättning än kapital som genereras av en enskild ägarfamilj. Avkastningskravet för svensk primärproduktion kan därmed komma att öka. I mindre gynnade områden med en generellt svagare lönsamhet kan då komma att finnas en risk att juridiska ägare ser markinnehavet som en alternativ placering men inte lockas att investera i en produktion med osäker och svag lönsamhet.

Länsstyrelsen anser att utredningen inte har presenterat en övertygande argumentation om att jordförvävslagstiftningen har en hämmande inverkan på konkurrenskraften i svenskt jordbruk och varför utredningens förslag skulle väga tyngre än de motiv varpå nuvarande lagstiftning vilar.

Arrendelagstiftningen

En betydande del av jordbruksmarken brukas på arrende. Inte minst gäller detta i vikande bygder. Det starka besittningsskyddet för sidoarrenden har medfört att ägarna är ovilliga att skriva kontrakt och markerna brukas därför genom muntliga överenskommelser. För en lönsam jordbruksproduktion i dessa bygder behöver jordbruksmarken många gånger förbättras genom markförbättrande åtgärder som täckdikning, kalkning och underhållsrensning av öppna diken. Förändringar i lagstiftningen som ökar antalet skriftliga arrenden skulle minska osäkerheten om arealunderlaget för brukarna och också öka investeringsbenägenheten. Länsstyrelsen **tillstyrker** därför utredningens förslag att Arrendeutredningens förslag om förändringar i besittningsskyddet för kortare sidoarrenden genomförs.

Länsstyrelsen **tillstyrker** också utredningens förslag att full avtalsfrihet bör råda mellan parterna såtillvida att arrendenivån borde kunna regleras även på annat sätt än genom pengar som exempelvis andel av vinsten.

4.1 Kostnader för arbetskraft

Den framtida primärproduktionen kommer till övervägande del att bedrivas i företag med flera anställda. Det är därför centralt att företagen utbildas i ledarskap och management av personal. Länsstyrelsen **tillstyrker** därför i utredningens förslag om att sådan utbildning prioriteras inom ramen för Landsbygdsprogrammet.

4.2 Produktionsmedelsskatter

Länsstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag.

4.3 Djurskydd

Länsstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag att regeringen bör driva på för skärpt EU-lagstiftning och verka för en likvärdig tillämpning av lagstiftningen på EU-nivå.

Länsstyrelsen menar att det kan finnas anledning att se över vissa av den svenska djurskyddslagstiftningens särregler så att de skäl som fanns vid

införandet fortsatt kan motiveras. Det gäller exempelvis beteskravet för mjölkkor och förbudet mot fixering av suggor i samband med grisning. Den svenska mjölkproduktionen har genomgått stora förändringar sedan beteskravet infördes. Då återfanns så gott som alla mjölkkor i uppbundna stallar i de då 30 000 besättningarna. Idag återfinns över hälften av korna i lösdriftsbesättningar samtidigt som besättningarna i genomsnitt är 4 gånger större. Den svenska smågrisdödligheten är högre än i våra viktigaste konkurrentländer vilket är såväl ett konkurrensproblem som ett djurskyddsproblem.

Emellertid menar Länsstyrelsen att utredningen alltför ensidigt har fokuserat på kostnaderna för det svenska djurskyddet. Exempelvis är det goda svenska smittskyddsläget en konkurrensfaktor och de svenska produkterna har ett mervärde bland konsumenterna. Konsekvenserna av en förändring av djurskyddslagstiftningen i enlighet med utredningens förslag mot ökad målstyrning, minskad detaljeringsgrad och ökad flexibilitet bör därför noga övervägas.

Länsstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag om att Jordbruksverket och länsstyrelserna fortsätter arbetet med likriktning av kontroller för ökad rättssäkerhet men menar att man inte ska förvänta sig att förslaget på ett nämnvärt sätt kan påverka jordbrukets konkurrenskraft.

Länsstyrelsen **avstyrker** förslaget om att utreda möjligheterna att avskaffa förprovningen av djurstallar. Förprovningen, som är kostnadsfri för företagaren, är viktig för att kvalitetssäkra nybyggen av djurstallar ur djurskyddssynpunkt. Ett avskaffande av den obligatoriska förprovningen riskerar därför att bli kontraproduktiv då osäkerheten hos den enskilde företagaren ökar om huruvida djurstallet kommer att uppfylla djurskyddslagstiftningens krav.

4.4 Växtskydd

Länsstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag.

4.5 Tillståndsprovning av jordbruksverksamhet

Länsstyrelsen **tillstyrker** förslaget om att ta fram en vägledning för handläggning av tillstånd och anmälan av verksamheter med animalieproduktion.

Länsstyrelsen **avstyrker** förslaget om att ta bort kravet på samrådsförfarande vid anmälningspliktig verksamhet då det inte bör införas särregler för jordbruksnäringen utan den bör ses som och omfattas av samma regler som andra näringar på landsbygden och i tätorterna. Värdet för den enskilde verksamhetsutövaren av ett samråd bedöms dessutom överstiga kostnaderna.

5.3 Export av livsmedel och jordbruksvaror

Länsstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag.

5.4 Marknadsmakt inom livsmedelskedjan

Länsstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag.

5.5 Medvetna konsumenter

Länsstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag.

5 Kunskap och innovation

Länsstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag. Speciellt allvarligt är att antalet högre utbildade inom de agrara näringarna minskar. Kraftfulla åtgärder bör därför sättas in för att öka intresset för dessa utbildningar då tillgång till högre kompetens är viktigt för att stärka jordbrukets- och trädgårdsnäringens konkurrenskraft. Länsstyrelsen vill också understryka vikten av att klokt använda de medel som står till buds inom ramen för Landsbygdsprogrammet för att utbilda morgondagens företagsledare inom jordbruket speciellt inom områden som företagsekonomi, företagsledning och kunskap och förmåga att leda personal för att sektorn av ungdomarna ska uppfattas som en attraktiv möjlig arbetsgivare.

Övriga synpunkter

Många av utredningens förslag är betydelsefulla för att stärka jordbrukssektorns konkurrenskraft. Den viktigaste komponenten för en bibehållen och helst ökande primärproduktion är ändå tillgången till riskvilliga företagare. Under alla år, oavsett tidpunkt, yttre förutsättningar, lagar och regler, lönsamhet etc har det alltid funnits företagare som har ansett det vara intressant att investera i mark, byggnader och produktion. Det är också välkänt att spridningen i lönsamhet inom primärproduktionens olika grenar vid varje tidpunkt har varit och fortsatt är stor. Länsstyrelsen menar därför att stort fokus bör läggas på att stimulera yngre personer att se en framtid inom näringen liksom till att lösa kapitalanskaffning vid investering. Detta är särskilt viktigt i bygder med sämre naturliga förutsättningar för jordbruk eftersom en investering inte får genomslag på fastighetsvärdena i samma utsträckning som i bättre bygder.

Med tanke på att direktstöden inklusive Landsbygdsprogrammet om cirka 10 mdr kronor ungefär motsvarar jordbruksproduktionens driftsöverskott eller bortåt 20 % av jordbrukets omsättning hade det varit intressant om utredningen hade fört en diskussion om vilken betydelse utformningen av dessa stöd har på det svenska jordbrukets konkurrenskraft och utveckling i allmänhet och i olika regioner och olika produktionsgrenar i synnerhet.

Landshövding Kenneth Johansson har fattat beslut i detta ärende.
Verksamhetschef Torben Ericson har varit föredragande.

